

Μακεδονικά

Τόμ. 4, Αρ. 1 (1960)

Μια εικόνα του οσίου Νικάνορος

Λουίζα Συνδίκι-Λαούρδα

doi: [10.12681/makedonika.676](https://doi.org/10.12681/makedonika.676)

Copyright © 2014, Λουίζα Συνδίκι-Λαούρδα

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Συνδίκι-Λαούρδα Λ. (1960). Μια εικόνα του οσίου Νικάνορος. *Μακεδονικά*, 4(1), 426-431.
<https://doi.org/10.12681/makedonika.676>

ΜΙΑ ΕΙΚΟΝΑ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΝΙΚΑΝΟΡΟΣ

Καλή σύμπτωση, τώρα που δημοσιεύεται στον τόμο αυτόν των Μακεδονικών από τον κ. Ν. Δελιαλή η διαθήκη του 'Οσίου Νικάνορος,¹ να βρεθῇ στὴ Θεσσαλονίκη καὶ ἡ εἰκόνα τοῦ 'Οσίου. Τὴ δημοσιεύω λοιπὸν ὡς συμπληρωματικὴ πληροφορία στὴν πάρα πάνω ἐργασία.

Ἡ εἰκόνα ἀνήκει στὴν ἰδιωτικὴ συλλογὴ τοῦ γιατροῦ κ. Χρήστου 'Αναγνωστάκη, ὁ ὁποῖος μὲ μεγάλη προθυμίᾳ ἐπέτρεψε τὴ δημοσίευσή της. Καὶ ἀπὸ τὴ θέση αὐτὴ τὸν εὐχαριστῶ πολὺ. Ἡ εἰκόνα εἶναι διαστάσεων 0,27 x 0,63. Εἶναι ζωγραφισμένη πάνω σὲ παννὶ κολλημένο σὲ σανίδα. Ζωγραφισμένο πλαίσιο χρώματος καφέ, πλάτους 0,02, περιβάλλει τὶς ἄκρες τῆς εἰκόνας, καθὼς καὶ ἓνα δεύτερο χρυσό, πλάτους 0,01. Στὴν εἰκόνα αὐτὴ εἰκονίζεται ὁ 'Όσιος Νικάνωρ μαζί μὲ τὸν 'Άγιο Μόδεστο δεξιὰ του (ἀριστερὰ ὡς πρὸς τὸν θεατὴ) σὲ σκουρωπὸ γαλάζιο ἔδαφος. Ὁ 'Όσιος Νικάνωρ φορεῖ βυσσινί στιχάριο (ποδήρη χιτῶνα), τὸ λευκὸ ἀγγελικὸ σχῆμα τοῦ μεγαλοσχήμου μοναχοῦ καὶ ἡγουμενικὸ μανδύα χρώματος καφέ, ποὺ πορποῦται στὸ στῆθος καὶ κάτω ἀπὸ τὰ γόνατα μὲ δυὸ κοσμήματα σὰν ρόδακες. Στὸ κεφάλι φέρει μαῦρο ἐπανωκαλύμμανχο μὲ τρεῖς σταυροὺς ἄσπρους, ἓνα στὸ μέτωπο μεγαλύτερον καὶ μὲ ταινία στὴ βάσιν του, καὶ ἀπὸ ἓνα μικρότερον σὲ κάθε ὄμο. Μὲ τὸν καρπὸ τοῦ δεξιοῦ του χειροῦ συγκρατεῖ τὴ χρυσοποίκιλτη ἡγουμενικὴ ράβδο, ποὺ ἀκουμπᾷ στὸ δεξιὸ του ὄμο καὶ στηρίζεται λοξὰ στὸ ἔδαφος κοντὰ στὸ ἀριστερὸ του πόδι. Μὲ τὸ δεξιὸ του χέρι εὐλογεῖ καὶ μὲ τὸ ἀριστερὸ κρατᾷ τὸ ὁμοίωμα ἐκκλησίας μὲ τροῦλλο, ὡς κτήτωρ τῆς μονῆς ποὺ ἦταν, καθὼς καὶ ἓνα κομποσκοῖνι. Εἶναι μελαχροινὸς μὲ ἔντονα χαρακτηριστικά. Πάνω ἀπὸ τὸ φωτοστέφανο ἡ ἐπιγραφή μὲ κεφαλαῖα «'Ο 'Άγιος Νικάνωρ».²

¹ Ν. Δελιαλή, Ἡ διαθήκη τοῦ 'Οσίου Νικάνορος τοῦ Θεσσαλονικέως, Μακεδονικά, τόμ. Δ', Θεσσαλονίκη 1957, σελ. 416 - 425.

² Παραλλαγὴ τῆς εἰκόνας αὐτῆς εἶναι ἡ τοιχογραφία τοῦ 'Αγίου Νικάνορος στὸν γυναικωνίτη τοῦ ναοῦ τοῦ 'Αγίου Νικολάου Κοζάνης, ποὺ παριστάνει τὸν ὁσιοὺν νὰ στηρίζεται μὲ τὸ ἀριστερὸ χέρι σὲ βακτηρία καὶ νὰ κρατᾷ στὸ ἀριστερὸ εἰλητάριο μὲ τὴν ἐπιγραφὴν «*Φεῦγε μοναχὲ ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ σώζου*». Τὴν εἰκόνα αὐτὴν, μαζί μὲ ὅλες τὶς ἄλλες τοιχογραφίες τοῦ ναοῦ 'Αγίου Νικολάου Κοζάνης, σχεδιάζει νὰ τὴν δημοσιεύσῃ ὁ κ. Δελιαλής.

Ὁ Ἅγιος Μόδεστος φορεῖ σκοῦρο γαλάζιο στιχάριο, χρυσὸ ἐπιτραχήλιο κοσμημένο μὲ μαῦρες βλαστόσπειρες, χρυσὸ ἐπιγωνάτιο, φαιλόνιο χρώματος καρμινίου καὶ τὸ ὁμοφόριο τὸ μέγα. Στους καρπούς τῶν χειρῶν φέρει ἐπιμανίκια. Μὲ τὸ δεξιὸν χεῖρ ἐὺλογεῖ καὶ μὲ τὸ σκεπασμένο ἀπὸ τὸ φαιλόνιο ἀριστερὸ κρατᾷ τὸ Ἅγιο Εὐαγγέλιο. Ἐμφανίζεται ὡς πολὺ γέρον, κατὰ τὴν παράδοση,¹ μὲ μεγάλο μέτωπο μὲ πολὺ ἐξέχοντα τὰ μῆλα τοῦ προσώπου, τριγωνικὸ πρόσωπο καὶ γένι ἀραιὸ μὲ μακρεῖς μύστακες. Πάνω ἀπὸ τὸ φωτοστέφανο ἡ ἐπιγραφή μὲ κεφαλαῖα «Ὁ Ἅγιος Μόδεστος».

Ὁ Ὅσιος Νικάνωρ² εἶναι ὁ ἑακουστὸς θαυματουργὸς μοναχὸς τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας, πού ἱδρυσε τὸ γνωστὸ μοναστήρι τῆς Ζάβορδας καὶ ἔκτισε καὶ τὴν ἐκκλησίαν του³ στὴ νήμη τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος πάνω στὸ Καλλίστρατο ὁρος τῆς ἐπαρχίας τῶν Γρεβενῶν. Ἡ καταγωγή του ἦταν ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκην καὶ λεγόταν Νικόλαος. Ὅταν οἱ πλούσιοι γονεῖς του πέθαναν, μοίρασε ὅλα τὰ ὑπάρχοντά του, ἔγινε μοναχὸς καὶ ἀσκήτευσε στὰ μέρη τῆς Κοζάνης. Τότε πολλοὶ πῆγαν κοντά του, γιὰ νὰ ἀσκητέψουν καὶ ν' ἀκούσουν τὸ λόγο του. Μιὰ νύχτα, στὸν ὕπνο του, ἄκουσε μιὰ φωνὴ νὰ τοῦ λέη πὼς πρέπει νὰ πάη νὰ βοῇ τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ πάνω στὸ βουνό. Σὰν ἀνέβηκε λοιπὸν στὸ Καλλίστρατο ὁρος, κοντὰ σὲ κάτι ἐρείπια, βοῆκε τὴν εἰκόνα τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Χριστοῦ Σωτῆρος καὶ τότε ἐκεῖ ἔκτισε τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὸ μοναστήρι μὲ τὴ βοήθεια δύο πλουσίων μαθητῶν του ἀπὸ τὴν Κοζάνην.

Ἡ ὁσια ζωὴ του, ἡ καλὴ διοίκηση τοῦ μοναστηριοῦ καὶ τὰ θαύματά του ἀπλώναν τὴ φήμην τῆς μονῆς.

Ὁ βίος τοῦ Ἀγίου⁴ δὲν ἀναφέρει τίποτα σχετικὸ μὲ ἴαση ζώων ἐκ μέρους τοῦ Ὁσίου Νικάνορος. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ μοναστήρι ἦταν σὲ περιοχὴ ὁρεινὴ καὶ θὰ ἦταν πολυσύχναστο ἀπὸ τοὺς ζωοτρόφους, φυσικὸ εἶναι νὰ ἐπικαλοῦνταν αὐτοὶ τὴ χάριν του, ὅταν ἀρρώσταιναν τὰ ζῶα. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι

¹ Διονυσίου τοῦ ἐκ Φουρνᾶ, Ἐρμηνεία τῆς ζωγραφικῆς τέχνης. Ἐκδ. Παπαδοπούλου - Κεραμέως, Πετρούπολις 1909, σελ. 155 καὶ 268.

² Νικοδήμου Ἀγιορείτου, Συναξαριστὴς τῶν δώδεκα μηνῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ, Ζάκυνθος ΑΩΣΗ, τόμ. 2, σελ. 228. Μ. Γαλανοῦ, Οἱ βίοι τῶν ἁγίων, Ἀθῆναι 1950, ἐκδ. 2, τεῦχος Η', σελ. 36 - 39. Δήμου Ἰωάννου Τολίου, Ἀκολουθία τοῦ Ὁσίου καὶ Θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Νικάνορος τοῦ θαυματουργοῦ, τοῦ ἐν τῷ τοῦ Καλλιστράτου ὄρει ἀσκήσαντος, Κοζάνη 1953, ὅπου καὶ ὁ βίος καὶ τὰ θαύματα τοῦ Ἀγίου, σελ. 25 καὶ ἐξ. Γιὰ τὶς παλαιότερες ἐκδόσεις τῆς Ἀκολουθίας, βλ. L. Petit, Bibliographie des acolouthies grecques, Bruxelles 1926, σελ. 205 κ.ἐ. Ὁ βίος ἔχει ἀνατυπωθῇ ἀπὸ τὴν ἐκδοσὴ τῆς Ἀκολουθίας πού ἔγινε στὴ Βενετία τὸ 1774 στοῦ Κ. Δουκάκη, Μέγας Συναξαριστής, σ. 124-138.

³ Ἡ κτητορικὴ ἐπιγραφή μᾶς δίδει τὴ χρονολογία 1534. Βλέπε Ν. Δελιάλη, Ἡ διαθήκη τοῦ Ὁσίου Νικάνορος, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 416.

⁴ Μ. Γαλανοῦ, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 36 - 39. Δ. Τολιοπούλου, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 25 - 46.

ἡ φήμη αὐτὴ τοῦ ἁγίου ὡς θαυματουργοῦ θὰ ἀναπτύχθηκε μετὰ τὸν θάνατό του¹, γιατί ὁ βίος του λέει ὅτι τὰ λείψανά του, ἡ κάρα του, ἦσαν θαυματουργά. Ἡ παράδοση² λέει ἀκόμα ὅτι καὶ οἱ Τοῦρκοι Βαλαάδες (ἐξισλαμισθέντες Χριστιανοί) ἔφεραν τὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Νικάνορος κάθε φορὰ, ποὺ ἔπεφτε θανατικὸ στὰ ζῶα τους, καὶ γιὰ νὰ ἐκφράσουν τὴν εὐγνωμοσύνη τους πρόσφεραν ζῶα στὸ μοναστήρι. Στὸν παρακλητικὸ κανόνα τοῦ Ὁσίου Νικάνορος³ ὑπάρχουν εὐχὲς γιὰ τὶς ἐβδομήκοντα δύο ἀσθένειες τῶν ζώων,⁴ καθὼς καὶ μιά, ποὺ ἀποδίδεται στὸν ὅσιον Νικάνορα: νὰ καταβιβάσῃ γάλα⁵.

Ὁ Ἅγιος Μόδεστος εἶναι ὁ γνωστός ἀρχιεπίσκοπος Ἱεροσολύμων, θαυματουργὸς ἁγίος καὶ ἐναντίον τῆς ἐπιζωοτίας.⁶

Σύμφωνα λοιπὸν μὲ τὰ ἀνωτέρω γίνεται ἀσφαλῶς φανερὸ γιὰ ποῖον λόγο οἱ δύο ἅγιοι εἰκονίζονται μαζύ. Ἦσαν καὶ οἱ δύο θαυματουργοὶ κατὰ τῆς ἐπιζωοτίας.

Ἡ εἰκόνα δὲν εἶναι χρονολογημένη, οὔτε ἔχει καμμιὰ ἄλλη ἔνδειξη, ἂν π.χ. ἔγινε κατὰ παραγγελία κάποιου πιστοῦ.

Καθὼς ὅμως τὸ μοναστήρι ἦταν τόσο ξακουστό, προσείλκυε ἐκτὸς ἀπὸ

¹ Ἡ μνήμη του ἐορτάζεται 7 Αὐγούστου.

² Μ, Κ α λ ι ν δ ε ρ η, Γραπτὰ μνημεῖα ἀπὸ τῆ Δυτ. Μακεδονία χρόνων Τουρκοκρατίας, Πτολεμαῖς 1940, σελ. 53.

³ Κανὼν παρακλητικὸς τοῦ ὁσίου καὶ θαυματουργοῦ πατρὸς ἡμῶν Νικάνορος τοῦ θαυματουργοῦ. Β' ἐκδ. ὑπὸ Εὐαγγέλου Πράππα. Κοζάνη 1947, σελ. 23.

⁴ Κανὼν παρακλητικὸς, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 18-19. "Ετι δεόμεθα τὸν Θεὸν τὸν καθήμενον ἐπὶ τῶν Χερουβείμ. Ἐπάκουσον μου τοῦ ἀναξίου δούλου σου, καὶ ρῦσαι τὰ ποίμνια τῶν δούλων σου τοῦτοῦ τῶν ἐπιμαλούντων τὸ ὄνομά σου τὸ Ἅγιον δι' ἐμοῦ τοῦ δούλου σου καὶ ρῦσαι αὐτὰ ἐκ τῶν ἐβδομήκοντα δύο παθημάτων ἀπερ βλάπτονται τὰ ποίμνια καὶ βουκόλια. Ἀπὸ τοῦ διαβόλου περιεργειῶν καὶ πάσης βλάβης, ἀπὸ φθόνου, ἀπὸ ζήλου, ἀπὸ κραυγῆς, ἀπὸ κρίσεων παίδων, ἀπὸ μαγείας, ἀπὸ φαρμακώσεως κακῶν ἀνθρώπων, ἀπὸ αἱμάξεως, ἀπὸ πληγώσεως στομάτων, ἀπὸ χειλέων, ἀπὸ δυσστεριᾶς, ἀπὸ σπλήνης, ἀπὸ φληνιασμοῦ, ἀπὸ φλέβας, ἀπὸ βδελεασμοῦ, ἀπὸ χολέρας, ἀπὸ ψώρας, ἀπὸ λουθρακος, ἀπὸ κροτηνιασμοῦ, ἀπὸ ἀσφρίδας, ἀπὸ δαιμονίου, ἀπὸ ἐκθλίψεως, ἀπὸ σκοτοφλίας, ἀπὸ τρονιασμοῦ, ἀπὸ δυσουρίας, ἀπὸ τρισουρίας, ἀπὸ στενοχάδας, ἀπὸ ἐξοχάδας, ἀπὸ λερηλιασμοῦ, ἀπὸ πυρετοῦ, ἀπὸ ἀδιστάκτου, ἀπὸ μολυσμοῦ μύξας, ἀπὸ περιεργείας κακῶν ἀνθρώπων, ἀπὸ σκοτολήψεως, ἀπὸ φλεγμονισμοῦ, ἀπὸ γοργοριανοῦ, ἀπὸ λαίμοσκοτώσεως, ἀπὸ γλωσσοπονίας καὶ οὐρανίου, ἀπὸ οὐδόντων ἀγριακοῦ, ἀπὸ χολῆς, ἀπὸ σκορδατοῦ, ἀπὸ βράσεως, ἀπὸ ὕδατος βλαβεροῦ, ἀπὸ νομῆς δολερᾶς, ἀπὸ θηρίων ἰοβόλων, ἀπὸ λύκων θηρός, ἀπὸ ἐρπετοῦ πονηροῦ, ἀπὸ χλόης ἀνιάτου, ἀπὸ κοιλίας πόνου, καὶ ἀπὸ παντὸς πόνου τῶν ἐβδομήκοντα δύο παθῶν τῶν κτηνῶν φυγέωσαν ἀπὸ τῆς ποιμνῆς καὶ τῶν βουκόλων τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ (δεῖνα) καὶ ἀπὸ πάντων τῶν ποιμνίων.

⁵ Κανὼν παρακλητικὸς, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 23.

⁶ Συναξαριστής, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 369, καθὼς καὶ σελ. 436^α εὐχὴ τοῦ ἁγίου Μοδέστου λεγομένη εἰς πᾶσαν θανατηφόρον ἀσθένειαν βοῶν, ἱππων, ὄνων, ἡμιόνων, προβάτων, αἰγῶν, μελισσῶν καὶ λοιπῶν ζώων.

τοὺς πιστοὺς καὶ τεχνίτες, ὅπως ἔχομε τὴν μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου Ζωγράφου ἀπὸ τὰ Γιάννενα: «*Εγὼ ὁ τῶν εἰκονογράφων ἐλάχιστος, Ἰωάννης Ζωγράφος ὁ ἐξ Ἰωαννίνων, ὅπου εἰς αὐτὴν τὴν ἱερὰν μονὴν ἐνδιατρίψας*», ποὺ θέλοντας νὰ κἀνὴ μιὰ θεάρεστη πράξη καὶ σὰ μνημόσυνο δικό του, ἀποφασίζει νὰ ξαναγράψῃ σὲ νέο κώδικα ὅλα τὰ ὀνόματα τῶν ἀφιερωτῶν ἀπὸ τὸν παλιὸ χαλασμένο κώδικα τῆς μονῆς, ὅταν ἐπεσκέφθηκε τὸ μοναστήρι κατὰ 1692¹.

Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι σὲ πολλὲς ἐκκλησίες τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας ὑπάρχει πλῆθος εἰκόνων 18ου καὶ 19ου αἰῶνος, ποὺ ἔχουν ἄλλες μονάχα χρονολογία καὶ ἄλλες ὄνομα, τόπο καταγωγῆς ζωγράφου καὶ χρονολογία², ποὺ θὰ μπορούσαν νὰ μᾶς βοηθήσουν ἴσως γιὰ τὴ χρονολόγηση τῆς εἰκόνας αὐτῆς τοῦ ἁγίου Νικάνορος, ἀλλὰ ὅσο ξέρω, ἐγὼ τουλάχιστο, δὲν εἶναι δημοσιευμένες οὔτε καὶ εἶχα τὴν εὐκαιρία νὰ δῶ μερικὲς ἀπὸ αὐτές. Σημειῶνω λίγα παραδείγματα³ ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ Καλινδέρη, ὅπου ἀναφέρεται τὸ ὄνομα τοῦ ζωγράφου, ὁ τόπος του καὶ ἡ χρονολογία. Στὰ Ζιουπάνια (ν. Πεντάλοφος), στὴν ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Ἀχιλλείου, ὑπάρχει ἐπιγραφὴ ἀνιστορήθη καὶ ἐκαλλωπίσθη ὁ πάνσεπτος οὗτος ναός... διὰ χειρὸς Κωνσταντίνου καὶ Μιχαὴλ ἐκ χώρας Χιονάδες ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1779. Στὸ χωριὸ Ντόλο (ν. Βυθός), στὴν ἐκκλησία Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου, ὑπάρχει εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου μὲ τὶς ὑπογραφὰς τῶν ἀνωτέρω ζωγράφων καὶ χρονολογία 1764. Στὴν κωμόπολιν Κωνστανταίου (ν. Αὐγερινός), στὴν ἐκκλησία τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ὑπάρχει εἰκόνα τοῦ Προδρόμου μὲ ὑπογραφή: διὰ χειρὸς Κωνσταντίνου ἀφ' ἑγ' [1763] ἐκ Κώμης Χιονάδες. Στὴν Σέλιτσα (ν. Ἐράτυρα), στὸ μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου βρίσκεται εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου μὲ τὴν ὑπογραφή: διὰ χειρὸς Νικολάου 1796. Στὸ χωριὸ Λούβρη, στὴν ἐκκλησία τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, εἰκόνα τῆς Παναγίας παρὰ χειρὸς Ἰωάννη 1785. Στὸ χωριὸ Λουκόμι, στὴν ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ἐπιγραφὴ... ἀνιστορήθη ὁ ναός... ἔτους 1725 διὰ χειρὸς Ἰωάννου ἐκ Μετσόβου. Στὴν κωμόπολιν Βλάτση, στὴν ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, σὲ εἰκόνα Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου... 1819 διὰ χειρὸς Ἰωάννου καὶ Μιχαὴλ ἐκ Κώμης Μπάτζη. Σὲ εἰκόνα Ἁγίου Γεωργίου 1849 ἔγραψεν ζωγράφος Παπαζήκος ἐκ Ζελίτζης. Στὴν ἐκκλησία τοῦ Προφήτη Ἠλία, σὲ εἰκόνα Ἰησοῦ στὸ εἰκονοστάσιον: 1802 διὰ χειρὸς Λαζάρου ἐξ Ἄνω Σουδερνόν. Στὸ χωριὸ Σιαρμπάρες (ν. Βελανιδιά), στὴν ἐκκλησία τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, σὲ εἰκόνα Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου: χειρὶ Παπαζήκου ἐκ Σελίτζης 1836. Σὲ ἄλλη εἰκόνα Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου: χειρὶ Ἰωάννης Μ.

¹ Κ α λ ι ν δ έ ρ η, Γραπτὰ μνημεῖα, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 57.

² Κ α λ ι ν δ έ ρ η, Γραπτὰ μνημεῖα, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 26 καὶ 27.

³ Κ α ν ι ν δ έ ρ η, Γραπτὰ μνημεῖα, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 26 καὶ 27.

Σαμαρινιός 1864. Στο χωριό Βελίστι 'Ανασελίτσης, στην έκκλησία του 'Αγίου Δημητρίου, σὲ εικόνα Τριῶν 'Ιεραρχῶν : 1851 'Ιουνίου 16 Γ.Μ.Ζ. ἐκ Σελίτζης. Καὶ στὸ εικονοστάσιο, σὲ εικόνα τοῦ 'Αγ. Γεωργίου : 1856 διὰ χειρὸς Δημητρίου ἐκ κώμης Σαμωίνης.

Ἀπὸ τὰ παραπάνω παραδείγματα βλέπουμε πὼς ὑπῆρχαν πολλοὶ ζωγράφοι ἀπὸ διάφορα μέρη τῆς περιοχῆς, κυρίως ἀπὸ τὰ σύνορα μὲ τὴν Ἡπειρο. Γι' αὐτὸ μὲ μεγάλη πιθανότητα μπορούμε νὰ ποῦμε πὼς καὶ ὁ ζωγράφος, ποὺ ζωγράφισε τὴν εικόνα αὐτὴν τοῦ ὁσίου Νικάνορος πρέπει νὰ ἦταν ἢ κάποιος τοπικὸς ζωγράφος, ποὺ νὰ εἶχε σχέση μὲ τὴν Ἡπειρο καὶ τὴν περιοχή Ληνοτοπίου, ἢ νὰ ἦταν ἀπὸ τὰ Γιάννενα, γνωστὸ κέντρο γιὰ τὴ ζωγραφικὴ καὶ ξυλογλυπτικῇ.¹

Ἡ εικόνα διατηρεῖται σὲ πολὺ καλὴ κατάσταση. Ἡ τέχνη τῆς δὲν δείχνει ἐντελῶς λαϊκὸ ζωγράφο. Οἱ λεπτεῖς φωτισκιάσεις τῶν προσώπων καὶ ἡ πτυχολογία φανερώουν τεχνίτη ἀνεπτυγμένο. Καταφανὴς εἶναι ἐπίσης καὶ ἡ προσπάθειά του νὰ ἀποδώσῃ τὴν διαφορετικὴ ἡλικία κάθε ἁγίου. Ὁ ἅγιος Νικάνωρ παριστάνεται ὡς ἕνας μεσήλιξ ἀκαμαῖος. Ὁ ἅγιος Μόδεστος εἶναι γέρος, ἔχει ἰσχνὸ πρόσωπο, βαθουλωμένα μάτια καὶ ἀραιὰ ἄσπρα μαλλιά, ποὺ ἀποδίδονται μὲ λεπτεῖς πινελιὲς σὲ σκοῦρο βάθος, γιὰ νὰ μὴ μπερδευτοῦν μὲ τὸ φωτιστέφανο. Παρόμοια εἶναι ζωγραφισμένα καὶ τὰ γένεια του. Τὰ στόματα ἀποδίδονται μεμιὰ ἐλευθέρη πινελιά γιὰ τὸ κάτω χεῖλος καὶ μὲ μιὰ λεπτότερη γιὰ τὸ ἐπάνω. Τὰ πυκνὰ μακρὰ γένεια τοῦ ὁσίου Νικάνορος ἔχουν κάπως φωτεινότερες ἀνταύγειες. Ὁ τεχνίτης ὅμως δὲν θὰ ὑπελόγιζε καλὰ τὶς ἀναλογίες τῶν μορφῶν πᾶνω στὴ σανίδα καὶ ἔτσι παρουσιάζονται τὰ πόδια πάρα πολὺ κοντά. Πρέπει ὅμως νὰ ἦταν καλὸς τεχνίτης, γιὰτὶ δὲν μιμεῖται πιστὰ καλλιότερα πρότυπα καὶ ἔχει ἐλευθερίαν στὴν ἐκλογή τῶν χρωμάτων του. Δίνει τὶς μορφὲς ὅπως τὶς αἰσθάνεται αὐτὸς στὴν ἐποχὴ του καὶ στὴν περιοχή του.

Ἀπὸ τὴν τέχνη λοιπὸν τῆς εἰκόνας καὶ ἀπὸ τὶς πολλὲς πληροφορίες γιὰ ζωγράφους στὸ 18^ο καὶ 19^ο αἶωμα στὴ Δυτικὴ Μακεδονία μπορούμε μὲ μεγάλη πιθανότητα νὰ τὴ χρονολογήσουμε στὰ τέλη τοῦ 18ου ἢ ἀρχὲς 19ου αἰῶνος.

ΛΟΥΪΖΑ ΣΥΝΔΙΚΙΑ - ΛΑΟΥΡΔΑ

¹ Ὁ καθηγητὴς μου κ. Ευγγόπουλος, ποὺ εἶχε τὴν καλωσύνη νὰ μοῦ διαλευκάνῃ μερικὲς ἀπορίες σχετικὰ μὲ τὴ χρονολόγηση τῆς εἰκόνας, μοῦ ὑπέδειξε αὐτὴ τὴν περιοχή ὡς πολὺ γνωστὴ ἀπὸ τὰ πολλὰ ὀνόματα ζωγράφων καὶ ἰδίως τοιχογράφων στὰ τέλη τοῦ 18ου καὶ ἀρχὲς 19ου, ὅποτε καὶ ἐκεῖνος τοποθετεῖ τὴν εικόνα. Θεορᾶ τὸν εὐχαριστῶ καὶ ἀπὸ δῶ. Γιὰ τοὺς ζωγράφους τῆς Ἡπείρου καὶ τῆς Δ. Μακεδονίας βλ. τὴν περιληπτικὴ ἐργασία τοῦ Μ. Χατζηδάκη, Contribution à l'étude de la peinture postbyzantine, στὸ περιοδικὸ L' Hellenisme Contemporaine, τεύχος Μαῖου 1953, σ. 212 καὶ στὴ βιβλιογραφία σ. 218.

Ἡ εἰκὼν τοῦ Ἁγίου Νικάνορος.